

МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ ЯК ЧИННИК ВІДНОВЛЕННЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Анотація. У статті досліджується роль та значення міжнародних туристичних послуг в період відновлення світової економіки, тобто післякризовий стан розвитку міжнародного туризму.

Ключові слова: міжнародний ринок туристичних послуг, міжнародний туризм, туристична діяльність, міжнародні туристські прибуття та надходження.

Annotation. The article examines the role and importance of international tourism in the global recovery, ie post-crisis state of development of international tourism.

Keywords: international market of tourist services, international tourism, tourism activities, international tourist arrivals and receipts.

Постановка проблеми. В кінці ХХ та на початку ХХІ ст. в умовах трансформації світового господарства, формування глобального інформаційного ринку та переходу розвинених країн до постіндустріальної моделі розвитку міжнародний ринок послуг виступає каталізатором стрімкого піднесення світової економіки. На сучасному етапі сфера послуг перетворюється на один із ключових сегментів світового ринку, де чільне місце займають туристичні послуги. Значення туризму у міжнародній економічній діяльності постійно зростає, а сам ринок набуває нових тенденцій та особливостей, впливаючи на торгівлю, транспорт та зв'язок, сільське господарство і будівництво. Зміною технологій, модернізацією транспортної інфраструктури, інтернаціоналізацією ділової активності та створенням механізму регулювання характеризуються процеси глобалізації на туристичному ринку.

Завдяки стрімким темпам зростання туристична галузь перетворилася на одну з важливих складових світової економіки. На туристичну індустрію припадає близько 12% від світового валового продукту, понад 30% від обсягів світової торгівлі послугами та 11% від світових споживчих витрат, 7% від загального обсягу інвестицій та 5% від усіх податкових надходжень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку міжнародного туризму в світі, загальні та спеціальні питання його впливу на національну та світову економіку досліджуються у роботах Ю. Аванесова, А. Александрової, В. Бабарицької, В. Гуляєва, Г. Долматова, А. Дуровича, Р. Заблоцької, М. Кабушкіна, В. Квартальнова, Н. Конішевої, М. Мальської, Г. Папіряна, В. Сеніна, В. Сапрунової, Т. Ткаченко, В. Федорченка, В.Худо, А. Чудновського, І. Школи та інших.

Різноманітність досліджень підтверджує складність, актуальність та неоднозначність цієї проблеми. Однак слід зазначити, що ціла низка питань щодо впливу міжнародного туризму на економіку країни ще потребує своєї розробки.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення ролі та значення міжнародного туризму у світовій економіці в умовах відновлення в післякризовий період.

Вклад основного матеріалу дослідження. Сучасний туризм – швидко прогресуюча галузь світового господарства, яка вносить важливий внесок у ВВП і експорт країни, і тим самим відіграє важливу роль у наданні підтримки процесу відновлення. Це явище, яке увійшло у повсякденне життя більшої частини населення планети. Міжнародна туристична діяльність для багатьох країн стала базовою галуззю економіки.

Туризм – ключовий чинник соціально-економічного прогресу, який дає можливість створення робочих місць, підприємств, розвитку інфраструктури і доходів від експорту.

В'їзний туризм став одним з основних категорій торгівлі. Загальний дохід експорту подорожей в'їзним туризмом, в тому числі перевезенням пасажирів, перевищив 1 трлн. дол. США в 2009 році або близько 3 млрд. дол. США в день. На експорт туризму припадає до 30% світового експорту комерційних послуг та 6% від загального обсягу експорту товарів та послуг. Туризм посідає четверте місце після паливної, хімічної та автомобільної промисловості. Для багатьох країн, що розвиваються він є одним з основних джерел отримання іноземної валюти та причиною створення необхідних робочих місць і можливістю для розвитку (див. табл.1).

Внесок туризму в господарську діяльність у всьому світі оцінюється приблизно в 5%, а в зайнятості в 6-7% загальної кількості робочих місць в усьому світі [8].

За прогнозами експертів, бурхливий розвиток міжнародного туризму буде продовжуватися і далі. За їх підрахунками, до 2015 року ця галузь стане головною експортною галуззю у світі. Очікується, що при збереженні таких темпів росту число міжнародних подорожей до 2020 року досягне 900 млн. чоловік, а в 2021 році складе порядку 937 млн. чоловік [5].

Частка туризму в структурі міжнародної торгівлі країн світу

Показники	Країни, що розвиваються				В світі			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
ВВП, млн. дол.	1584	2745	2829	2872	10219	19294	20899	21582
Загальний експорт, млн. дол.	403	699	799	827	1864	3013	3013	3482
Експорт послуг, млн. дол.	87	155	170	176	745	1331	1598	1694
Міжнародні туристські надходження, млн. дол.	26	55	64	63	102	211	255	261
Міжнародні пасажирські надходження, млн. дол.	4	6	8	7	18	40	48	54
Загальносвітові туристські надходження, млн. дол.	30	61	72	70	120	251	303	315
Частка від загальносвітових туристських надходжень, % від ВВП	1,9	2,2	2,5	2,4	1,2	1,3	1,4	1,5
від загального експорту	7,4	8,7	9,2	8,5	6,4	8,3	8,9	9,0
від експорту послуг	34,5	39,4	42,4	39,8	16,1	18,9	19,0	18,6
Частка міжнародних туристських надходжень, % від експорту послуг	29,9	35,5	37,6	35,8	13,7	15,9	16,0	15,4

Порівняно з 1950 роком у 2008 році кількість іноземних туристів у світі зросла в 37 разів. Міжнародна туристична діяльність для багатьох країн стала базовою галуззю економіки. За період з 1970-х до 2000-х років розвиток міжнародного туризму характеризується такими темпами зростання, що удвічі перевищували темпи зростання валового внутрішнього продукту (ВВП). За рахунок такого зростання забезпечувалося отримання додаткових надходжень до бюджетів країн, підвищення рівня зайнятості, залучення інвестицій та розбудова соціальної і транспортної інфраструктури тощо [6].

У середньому протягом 1995-2010 років абсолютний приріст становив 30 млн. туристів за рік. За цей період можна визначити п'ять періодів у розвитку міжнародного туризму: до 2000 року – зростання кількості іноземних туристів із нестійкими темпами таких змін; протягом 2001-2003 років – стагнації та незначного скорочення кількості іноземних туристів. З 2004 –2008 років триває період стабільного зростання приросту, в 2009 році скорочення кількості іноземних туристів в зв'язку зі світовою фінансовою кризою та 2010 рік – відновлення міжнародних туристичних прибуттів (вихід світової економіки з кризи) [5] (рис. 1.):

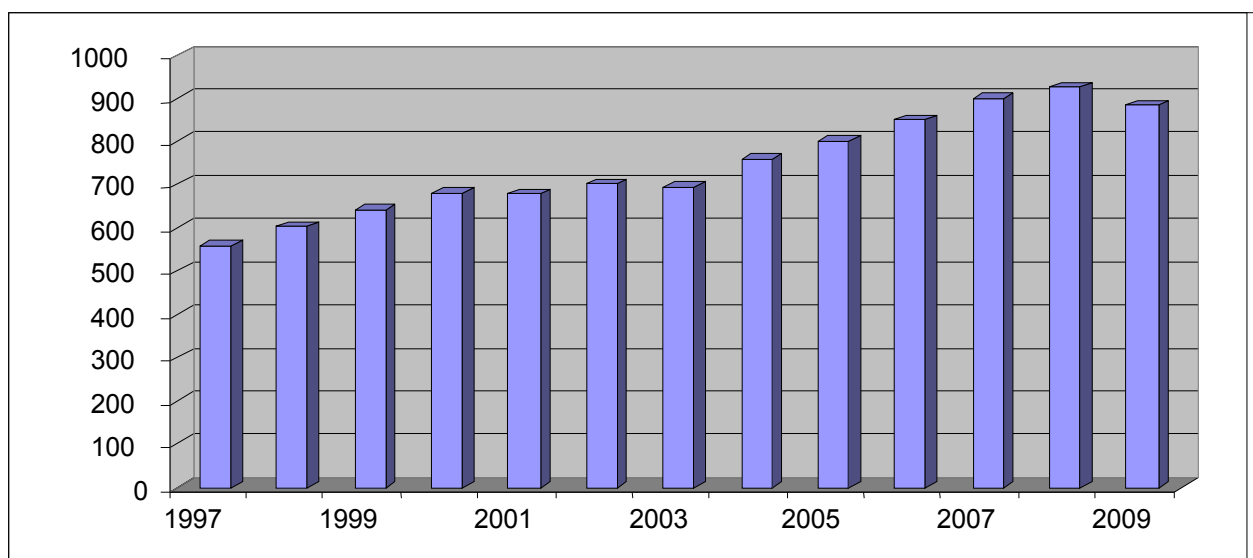

Рис. 1. Динаміка прибуттів іноземних туристів, (млн. осіб).

Виклики стабільному розвитку туризму, що проявилися у 2001-2003 роках, мали різноякісний характер. Одночасно наклалися проблеми економічного спаду світової економіки, що розпочався наприкінці 2000 року, терактів у США осінню 2001 року та терористичних очікувань у подальшому, напруженості ситуації в Іраці. У даний період найвідчутніше криза відобразилася на секторі авіаперевезень. Проте, з іншого боку, це стимулювало пошук шляхів їх здешевлення, а отже відкрило можливості для нового поштовху у розвитку.

Попереднє скорочення кількості міжнародних туристів було зафіксовано ще у 1982 році у зв'язку із нафтовою кризою, Ізраїльсько-Ліванським конфліктом, подіями у Польщі, військовим конфліктом навколо Фолклендських островів тощо [8].

Після того, як кількість іноземних туристів перевищила 800 млн. осіб у 2005 році, міжнародний туризм увійшов до нового періоду розвитку, коли на перший план мають вийти пріоритети сталості, раціоналізації використання енергії та природних ресурсів, соціальна спрямованість, екологізація відтворювальних процесів. Одним з головних чинників стійкого зростання міжнародного туризму протягом 2004-2008 років є стабільне зростання глобальної економіки із середньорічним приростом ВВП на рівні 5%. При цьому загострення ситуації на світовому фінансовому ринку практично не відобразилося на туристичному [5].

Внаслідок глобальної економічної кризи, посилене породженою пандемією грипу А (H1N1) невизначеністю, 2009 рік став одним з найважчих для туризму. Однак результати останніх місяців 2009 року та початку 2010 року свідчать про те, що йде процес відновлення [6].

Згідно з даними останнього випуску Світового барометра туризму ЮНВТО, в 2009 році кількість міжнародних туристських прибуттів в усьому світі в ділових, рекреаційних та інших цілях скоротилося до 882 млн., або на 4% в порівнянні з рекордним 2008 роком. Цей показник дещо кращий в порівнянні з попереднім прогнозом завдяки тому, що в останньому кварталі відбулося збільшення темпів зростання на 1%. На відміну від цього, кількість міжнародних туристських прибуттів в перші три квартали 2009 року скорочувалося, відповідно, на 10%, 7% і 2%. Першими серед регіонів, в яких почалося відновлення і позитивні темпи зростання виявилися вже в другій половині року, стали Азіатсько-Тихоокеанський та Близькосхідний регіони.

Також покращилися перспективи на 2010 рік - за прогнозами на даний момент, темпи зростання кількості міжнародних туристських прибуттів цього року зростуть на 3 - 4% [5].

На зростання сумарної кількості іноземних туристів впливає і той факт, що для сучасного міжнародного туризму характерним є скорочення термінів перебування туристів при збільшенні частоти їх туристичних поїздок. Таким чином, турист, який, наприклад, перебував у туристичній поїздки три тижні підряд, тепер може розбити свій відпочинок на три тижневих поїздки і тим самим тричі бути зарахованим до кількості іноземних туристів за рік.

Подальше зростання кількості прибуттів іноземних туристів, що триває п'ять років поспіль, крім 2009 року, свідчить про те, що такі фактори, як загрози терористичних актів, проблеми із забезпеченням безпеки туристів, негативні природні явища та катастрофи, істотно знизили свою негативну детермінуючу роль. Експерти таке явище пояснюють формуванням у туристів певного „імунітету” до непередбачуваних загроз, а стихійні природні явища подекуди стають стимулом для відвідування тієї чи іншої країни. Нині імміграційні та візові процедури створюють набагато більше загроз стабільному розвитку туризму, ніж тероризм чи природні катаклізми. Головними проблемами подальшого розвитку міжнародного туризму є інфляційний тиск (особливо пов'язаний із зростанням цін на продовольство), нестійкість ринків нафти та ТНС, глобальне потепління [8].

Відносний приріст кількості іноземних туристів протягом 1995-2009 років у середньому становив 4,5% або 25 млн. осіб. Внаслідок такого високого динамізму міжнародний туризм набув масових загальносвітових масштабів.

Серед окремих країн високий рівень стабільності розвитку міжнародного туризму протягом останнього десятиліття характерний для Франції, Іспанії та США. Дещо послаблюються позиції Італії, Великої Британії, Канади та Німеччини. Водночас стабільно зростає роль Китаю та Туреччини. Так, якщо у 1999 р. за кількістю іноземних туристів Китай посідав дванадцяту позицію, а Туреччина – п'ятнадцяту, то у 2009 р. відповідно п'яту та одинадцяту [9]. В 2009 році традиційними лідерами Старого світу залишились Франція та Іспанія. Значні темпи зростання демонструють Росія (23,2%), Китай (15,5%) та Німеччина (10,5 %). В рейтингу перших десяти туристичних напрямків за кількістю міжнародних туристських прибуттів ніяких істотних змін не відбулося. Лише Малайзія увійшла до десятки кращих країн, зайнявши 10 місце (див. табл.2).

Таблиця 2

10 країн – лідерів за міжнародними туристичними прибуттями в 2009 році

Місце	Країни	Прибуття, млн. осіб	2009/2008,%
1	Франція	74,2	-6,3
2	США	54,9	-5,3
3	Іспанія	52,2	-8,7
4	Китай	50,9	-4,1
5	Італія	43,2	1,2
6	Великобританія	28	-7
7	Туреччина	25,5	2
8	Німеччина	24,2	-2,7
9	Малайзія	23,6	7,2
10	Мексика	21,5	-5,2

У 2009 р. в рейтингу перших десяти країн за кількістю міжнародних туристських прибуттів і рівню надходжень ніяких істотних змін не відбулося. США, Іспанія та Франція, продовжують лідувати і по числу прибуттів і за обсягом надходжень, хоча і в різному порядку. Франція зберігає за собою становище головного турнапрямку у світі за кількістю прибуттів, і займає третє місце за обсягом надходжень. США посідає перше місце за обсягом надходжень, і друге - за кількістю прибуттів. Іспанія утримує свою позицію другої в світі і першою в Європі країни за обсягом одержуваних від туризму доходів, і займає третє місце за кількістю прибуттів.

За прогнозами ЮНВТО, кількість іноземних туристів до 2020 року має зрости до 1,578 млрд. осіб, що у 1,8 рази перевищує значення 2009 року. Передбачається, що найбільше зростання частки на світовому ринку буде характерним для Азійсько-Тихоокеанського регіону. Цей показник може досягти 26,6%, що на 6% більше, ніж у 2009 році та 11,5% - ніж у 1995 році. Такий результат перевищить значення Американського регіону і буде другим після Європейського (45,9% у 2020 році проти 53,5% у 2009 році та 59,8% у 1995 році) [5].

Згідно з оцінками ЮНВТО, в 2009 р. надходження від міжнародного туризму в світі склали 852 млрд. дол. США, що є зниженням у порівнянні з аналогічним показником попереднього року на 90 млрд. дол. США (в 2008 році цей показник склав 942 млрд. дол. США). У реальному обчисленні (з поправкою на коливання обмінного курсу та рівень інфляції) міжнародні надходження від туризму скоротилися на 6 %, а число прибуттів – на 4 %, що свідчить про тісний взаємозв'язок цих двох показників. Досвід показує, що за часів кризи проявляється тенденція до того, що рівень падіння доходів дещо перевищує рівень скорочення числа прибуттів, як це мало місце в 2009 році (рис. 2.):

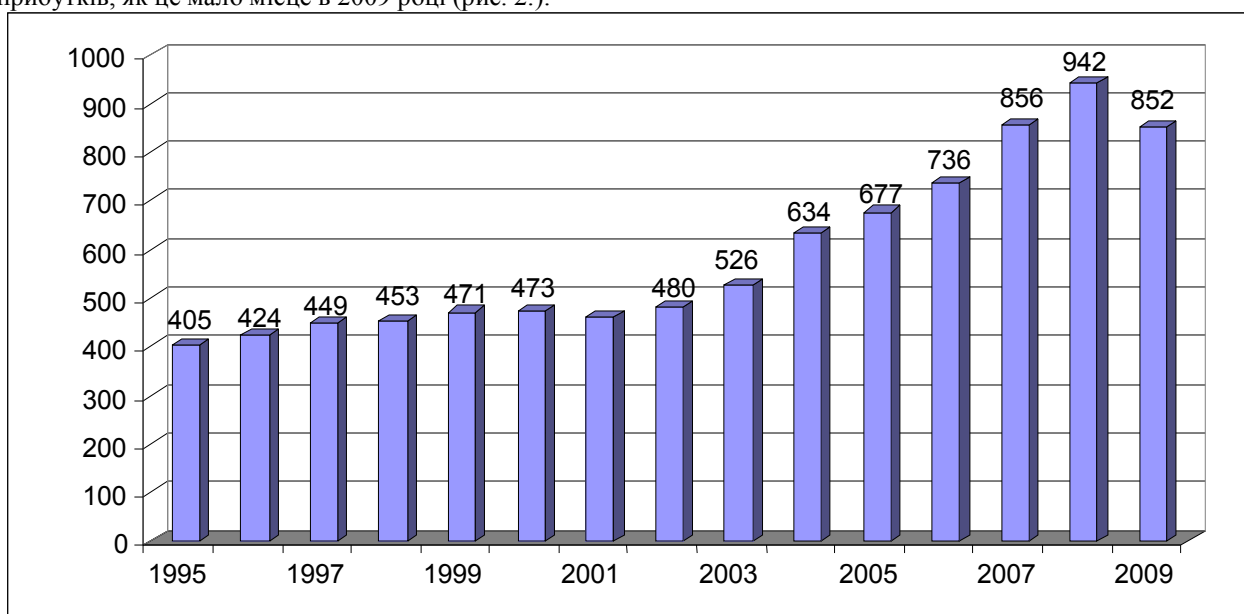

Рис. 2. Динаміка надходжень від туристичної діяльності у світі, (млрд. дол. США).

Аналіз надходжень від міжнародного туризму свідчить про нестабільність темпів їх зміни протягом 1995-2009 років. Так, до 2000 року тривав період повільного зростання даного показника, а щорічний приріст не перевищував 25 млрд. доларів США. Кризовим був 2001 рік, коли вперше за два останніх десятиліття відбулося скорочення надходжень від туристичної діяльності (на 12 млрд. дол. США). Проте вже з 2002 року розпочався період стрімкого зростання обсягів туристичних надходжень. У 2004 році приріст перетнув межу у 100 млрд. доларів США, що перевищує сумарний приріст за 1995-2000 роки. У середньому протягом 1995-2009 роки абсолютний приріст становив 30 млрд. доларів США, відносний приріст – 6,0% [9].

До 2020 року прогнозується зростання обсягів надходжень від міжнародного туризму до 2,0 трлн. доларів США, що перевищить значення 2009 року у 2,4 рази, а 1995 року – у 4,9 разів [5]. Такі оптимістичні прогнози ЮНВТО позитивно впливають на сталість міжнародного туризму, передбачаючи нові можливості для залучення ресурсів для розв'язання проблем сучасності [6].

У відповідності до попередніх ситуацій, таких, які виникли в результаті терактів 11 вересня 2001 року і спалаху пневмонії в 2003 році, туризм знову підтвердив свою здатність ефективно відновлюватися. Після скорочення на 4% числа міжнародних туристських прибуттів в 2009 р. сектор демонструє реальні темпи зростання і, як очікувалося, побив попередні рекорди до кінця 2010 року [4].

Високі темпи зростання були також відзначені на Близькому Сході (16%), хоча такий результат був отриманий на тлі перших надзвичайно слабких восьми місяців 2009 року. Єдиним регіоном з позитивними темпами зростання в 2009 році (9%) виявилася Африка, яка змогла зберегти набрані темпи завдяки всесвітній рекламній кампанії у зв'язку з проведенням ФІФА чемпіонату світу з футболу в Південній Африці.

Високі темпи зростання були зареєстровані в Американському регіоні (8%), в Північній Америці (9) і Центральній Америці (9%). Показник Південної Америки (7%) відповідає загальносвітовому середньому показнику, в той час як країни Карибського басейну (3%) мають більш низькі темпи зростання [8].

Однак, більшість турнапрямків повідомило про позитивні результати за період з травня по серпень, особливо в Західній Європі (4%), Центральній і Східній Європі (4%) і Південній Європі (2%). Північна Європа (-3%) є єдиним субрегіоном світу, де все ще зберігаються негативні результати і негативно впливають на середні показники всього регіону.

У 2009 р. відбулося одна значна зміна в таблиці 10 країн-лідерів за міжнародним туристськими витратами, - Китай обігнав Францію і перемістився на четверте місце в цьому рейтингу. За останнє десятиліття темпи зростання даного показника в Китаї були найвищими, якщо врахувати, що в 2005 році він знаходився ще тільки на сьомому місці. Навіть під час торішньої кризи, туристські витрати в Китаї збільшилися на 21%.

У 2009 р. в рейтингу перших десяти турнапрямках за кількістю міжнародних туристських прибуттів і рівню надходжень ніяких істотних змін не відбулося. Франція, США і Іспанія продовжують лідувати і по числу прибуттів і за обсягом надходжень, хоча і в різному порядку. Франція продовжує зберігати за собою становище головного турнапрямки у світі за кількістю прибуттів, і займає третє місце за обсягом надходжень.

США посідає перше місце за обсягом надходжень, і друге - за кількістю прибуттів. Іспанія утримує свою позицію другою в світі і першою в Європі країни за обсягом одержуваних від туризму доходів, і займає третє місце за кількістю прибуттів. У 2009 р., і Туреччина і Німеччина піднялися на одну сходинку в таблиці про ранги, відповідно, на сьоме і восьме місця [5].

Таблиця 3

10 країн – лідерів за надходженнями від міжнародного туризму в 2009 році

Місце	Країни	Надходження , млрд. дол. США	2009/2008,%
1	США	93,9	-14,6
2	Іспанія	53,2	-13,7
3	Франція	49,4	-12,7
4	Італія	40,2	-12
5	Китай	39,7	-2,9
6	Німеччина	34,7	-13,3
7	Великобританія	30	-16,6
8	Австралія	25,6	3,4
9	Туреччина	21,3	-3,2
10	Австрія	19,4	-10,1

У 2009 році на подорожі для відпочинку, розваг та свят припадало трохи більше половини всіх міжнародних туристичних прибуттів 51% або 446 млн. прибуттів. Близько 15% міжнародних туристів подорожували для ділових і професійних цілей, а інші 27% подорожувало для конкретних цілей, таких як відвідування друзів та родичів (ВДР), релігійних причин і паломництва, медичного обслуговування і т.д. Мета візиту для решти 7% не була вказана (рис. 3.):

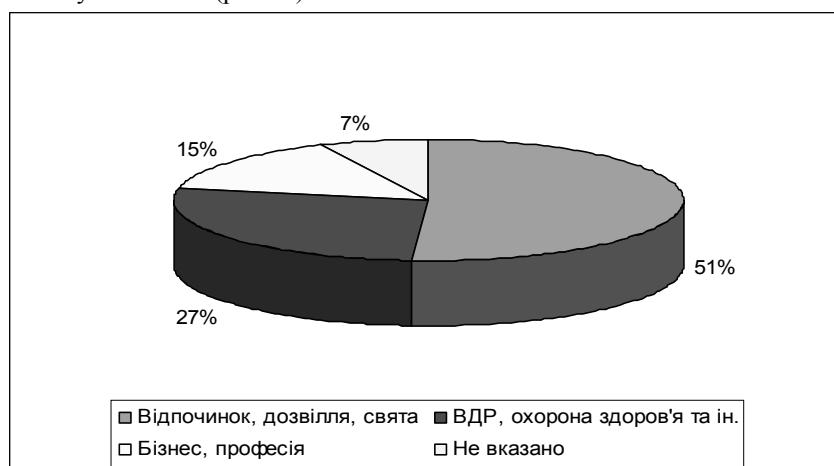

Рис. 3. Цілі подорожей, (%)

Туризм - один з найдинамічніших секторів економіки і головний двигун забезпечення такого необхідного зростання та зайнятості. Ця сфера істотно постраждала від глобальної кризи, але менше, ніж інші експортні сектори, і в даний час відновлюється більш швидко і ефективно. Були закликані уряди в усьому світі, а також багатосторонні форуми, такі як G20, для підвищення статусу туризму, враховуючи той факт, що сектор може сприяти досягненню спільних цілей з підтримки процесу відновлення, створення робочих місць та просування стійкого розвитку.

ЮНВТО відмічає, що фактори ризику, які можуть негативно впливати на темпи відновлення, зберігаються в багатьох розвинених економіках, особливо, введення бюджетних обмежень з метою балансування дефіциту державного бюджету в основних напрямляючих туристів країнах, а головною проблемою залишається безробіття. Тільки нещодавно, Міжнародна організація праці (МОП) попередила, що криза у сфері зайнятості триватиме до 2015 року. Останні представлені ЮНВТО дані говорять про те, що туризм є одним з найбільш перспективних секторів, який може сприяти подоланню проблеми безробіття, з огляду на ту тенденцію, що за кількістю створення робочих місць туризм може випередити інші сектори [5].

Незважаючи на те, що внесок туризму у зростання економіки доведений, зростає спокуса ввести і збільшувати податки на подорожі, особливо в сфері повітряного транспорту. Ці перешкоди суттєво впливають на здатність ЮНВТО створювати робочі місця і стимулювати економічне зростання, а саме, з допомогою надходжень від експорту, що мають вкрай важливе значення для стабільного відновлення економіки.

Більша половина туристів прибула повітряним транспортом (53%) у 2009 році, в той час як інші подорожували по поверхні (47%) – автомобільним транспортом (39%), залізницею (3%) та морським транспортом (5%). Швидкими темпами зростає попит на повітряний транспорт, чим і пояснюється його показник (рис. 4.):

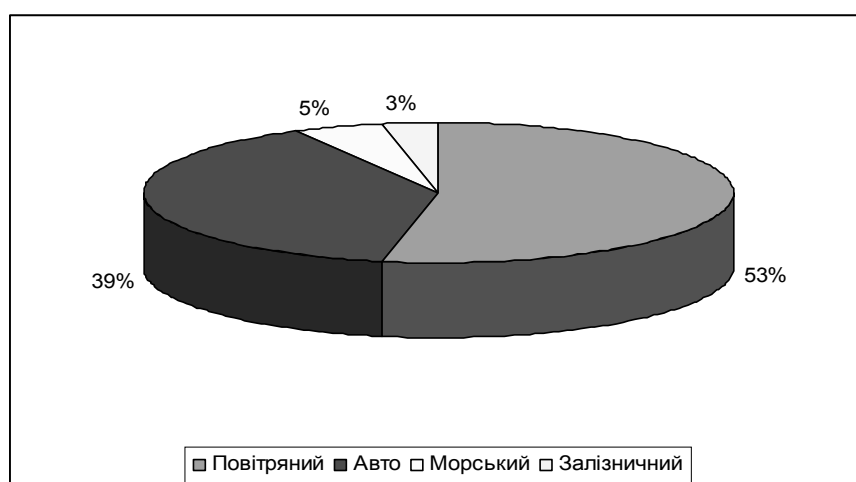

Рис. 4. Туризм за видами транспорту, (%) .

У 2009 р. відбулося зміна в таблиці 10 країн-лідерів за міжнародним туристськими витратами, Китай обігнав Францію і тим самим перемістився в цьому рейтингу на четверте місце. За останнє десятиліття темпи зростання даного показника в Китаї були найвищими, враховуючи, що в 2005 році він знаходився тільки на сьомому місці. Навіть під час кризи, туристські витрати в Китаї збільшилися на 21% [8].

Щодо інших дев'яти країн-лідерів по міжнародним туристським витратам, можна побачити тільки один позитивний ріст – Нідерланди. Країна займає десяте місце, її витрати збільшилися на 0,4%. Серед країн, чії витрати скоротилися, найбільше постраждала Великобританія. Її витрати скоротилися на 18 млрд. дол. США (табл. 4):

Таблиця 4

10 країн – лідерів за міжнародними туристичними витратами

Місце	Країни	Витрати міжнародного туризму	2009/2008,
	Світ	852	
1	Німеччина	81,2	-5,9
2	США	73,2	-8,1
3	Великобританія	50,3	-13,3
4	Китай	43,7	20,9
5	Франція	38,5	-1,9
6	Італія	27,9	-4,3
7	Японія	25,1	-18,4
8	Канада	24,2	-4,8
9	Росія	20,8	-12,7
10	Нідерланди	20,7	0,4

Результати серпня 2010 показують, що в міжнародному туризмі триває процес відновлення в порівнянні з викликаним економічною кризою минулорічним скороченням на 4,2%. За перші вісім місяців цього року кількість міжнародних туристських прибуттів перевищила рекорд, досягнутий за такий же період передкризового 2008 року. Враховуючи нинішні тенденції, прогнозувалося, що кількість міжнародних

туристських прибуттів за весь рік зросте в межах 5% - 6%. Очікується, що в 2011 році зростання буде продовжуватися більш помірними темпами і на довгострокову перспективу складе в середньому 4%.

У всьому світі міжнародні туристські прибуття зросли на 7% за перші вісім місяців 2010 р. в порівнянні з тим же періодом 2009 р. Позитивні результати були зареєстровані у всіх регіонах світу [7].

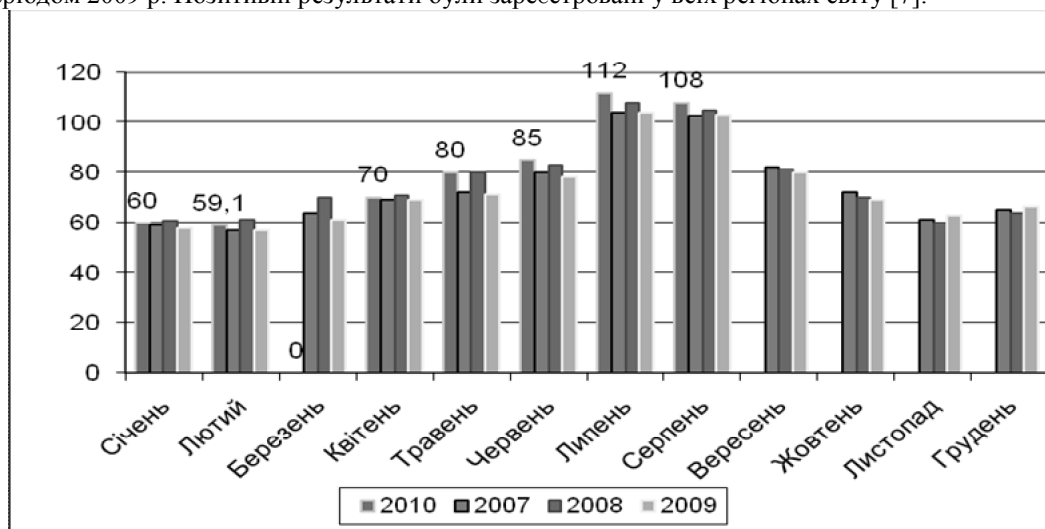

Рис. 5. Помісячна динаміка прибуттів іноземних туристів у світі, (млн. осіб).

У липні і серпні, - традиційні місяці розпаду сезону в Північній півкулі були встановлені нові рекорди за міжнародними прибуттям, відповідно 112 млн. і 108 млн. Показник прибуттів в 220 млн. на 8 млн. перевищив показник рекордного 2008 р., і на 12 млн. - кризового 2009 року. Найвищі результати були зареєстровані в березні (9%), травні (11%) та червні (9%) на відміну від дуже низьких показників за ті ж місяці попереднього року. Найбільш слабкі результати (2%) були зафіксовані в квітні після закриття європейського повітряного простору в результаті викиду ісландським вулканом хмари попелу (див.рис. 5.).

Хоча в певних частинах Європи та американського регіону процес відновлення все ще відстає, багато турнапрямків вже мають реальний приріст і встановлюють нові рекорди. Азія і Тихий океан продемонстрували здатність відновлюватися. Цей регіон був вражений економічною кризою на досить ранньому етапі і несподівано, але в той же час став першим, де проявилися ознаки відновлення, а в серпні 2010 р. спостерігався значний 14% ріст числа міжнародних прибуттів. У порівнянні з передкризовим 2008 роком регіон вже досяг збільшення показника міжнародних туристських прибуттів на 10 млн.. У більшості турнапрямків були зареєстровані темпи зростання, що виражаються двозначним числом, причому, багато з них навіть вище 20%.

Позитивна тенденція 2010 р. відображена в стійкому підвищенні індексу впевненості в секторі туризму ЮНВТО. Група експертів ЮНВТО оцінила минулі вісім місяців 2010 р. як "кращі" чи "набагато кращі".

Поки що темпи відновлення за результатами прибуттів виявляються вищими, ніж спочатку очікувалося. Вже отримані дані від 50 країн за вересень, разом з показниками роботи повітряного транспорту і чітко вказують на хороші результати ще одного місяця. Очікується, що в останній чверті року темпи зростання сповільняться, оскільки вони будуть порівнюватися з вже позитивними результатами останньої чверті 2009 року. Беручи до уваги тенденцію, прогнозувалося, що кількість міжнародних туристських прибуттів зросте в межах 5% - 6% протягом усього 2010 року, і, таким чином, перевищить загальний показник 2009 року на 50 млн., і навіть показник передкризового 2008 року - на 10 млн. Перші попередні оцінки на 2011 р. вказують на зростання числа міжнародних туристських прибуттів в усьому світі в межах 4% - 5%.

Економічні вигоди, які надає туризм, є основною рушійною силою його розвитку. За рахунок податків, які можуть бути непрямими (збільшення заробітної плати робітників зумовлює збільшення суми прибуткового податку, що сплачується в бюджет) та прямими (плата за митний збір, візу), він сприяє збільшенню доходної частини бюджету. Також туризм сприяє розвитку елементів інфраструктури – ресторанів, готелів та підприємств торгівлі. Він надає можливості залученню інвестицій та іноземної валюти.

Туризму відводиться важливе місце у розв'язанні проблеми зайнятості та створенню робочих місць. Так як туризм охоплює різні сектори економіки, цим він створює перешкоду у точному визначенні оцінки кількості зайнятих в туризмі. Характер праці (тимчасова робота, робота за сумісництвом, сезонність) також ускладнює вирішення проблем щодо реальної оцінки. Не дивлячись на це, у туристичній галузі кількість зайнятих постійно збільшується.

Утворюючи галузі, які обслуговують сферу туризму, забезпечує підвищення добробуту населення та зростання їх доходів, туризм сприяє диверсифікації економіки. Також основний вплив на економічний розвиток являється у розширенні виробництва послуг і товарів та підвищенні ділової активності за рахунок місцевих та іноземних екскурсантів.

Крім економічних функцій туризму важливими є і соціальні. Туризм можна розглядати як популярну форму проведення дозвілля, організації відпочинку, знайомство з традиціями, культурою та історією певної країни.

Важливим фактором являється вплив на навколишнє середовище туристичної діяльності, який може бути як позитивний: охорона та реставрація пам'ятників культури, історії, природи, так і негативний: вплив на якість повітря, води в річках, морях, викидів шкідливих речовин транспортними засобами та вплив на природу.

До 2020 року прогнозується зростання обсягів надходжень від міжнародного туризму до 2,0 трлн. доларів США, що перевищить значення 2008 року у 2,7 рази. Такі оптимістичні прогнози ЮНВТО вплинуть позитивно на сталість міжнародного туризму, передбачаючи нові можливості для розв'язання соціокультурних та екологічних проблем сучасності.

Висновки: Значення туризму в світі постійно зростає, що пов'язано з впливом туризму на економіку окремої країни: туризм розширює внески в платіжний баланс країни, забезпечує зайнятість населення, сприяє диверсифікації економіки, а також раціональному використанню рекреаційних ресурсів. В сучасних умовах туризм являє собою одну з найбільш розвинених галузей світового господарства, а також одну з форм міжнародної торгівлі послугами, яка найдинамічніше розвивається.

Розвиток міжнародного туризму у світі характеризується подальшим зростанням. У 2009 році на світовому ринку туристичних послуг досягнуто – 882 млн. туристів, що на 4% менше в порівнянні з рекордним 2008 роком. Надходження від міжнародної туристичної діяльності у 2009 році становили 852 млрд. доларів США. У реальному обчисленні міжнародні надходження від туризму скоротилися на 6%, а число прибуттів - на 4%, що свідчить про тісний взаємозв'язок цих двох показників. Так, за часів кризи проявляється тенденція до того, що рівень падіння доходів дещо перевищує рівень скорочення числа прибуттів, як це мало місце в 2009 році.

Міжнародний туризм стійко набирає обертів після надзвичайно важкого 2009 року число міжнародних туристських прибуттів зросло на 7% за перше півріччя 2010 року у всьому світі. Особливо відчутні темпи зростання спостерігалися в Азії, Африці і на Близькому Сході. Згідно із прогнозами ЮНВТО, обсяг міжнародних туристських прибуттів в 2010 році зросте на 3 - 4%. Отже, міжнародний туризм, як один з найдинамічніших секторів світової економіки, має істотний вплив на інші галузі господарства, рівень зайнятості та добробуту населення країн, що приймають туристів.

Глобальна економічна криза надала індустрії туризму можливість об'єднатися і добиватися подальшого визнання внеску туризму у подолання основних глобальних викликів, особливо в тому, що стосується створення робочих місць. Визнаючи залежність індустрії туризму від глобальних економічних умов та її чутливість до політичних потрясінь і стихійним лиха.

Отже, сучасний міжнародний туризм є одним із найважливіших чинників економічного та соціального розвитку суспільства. Він впливає на темпи економічного зростання, поліпшення показників торгового балансу, зменшення безробіття та стабільність валютного курсу в державі.

Список використаних джерел

1. Немоляева М.Э., Хадорков Л.Ф. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра. – М.: Международные отношения, 2009. – с.89.
2. Ліманський А., Ружковський Я. Міжнародний туризм в епоху глобалізації // Журнал європейської економіки. – 2008. – №9. – С.295-306.
3. Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І. М. Школа, Т. М. Ореховська, І. Д. Козьменко ; за ред. І. М. Школи. – Чернівці : Книги-XXI, 2005. – 596 с.
4. World Economic Outlook : database. – Washington D.C. : IMF, 2008. 77 p.
5. Tourism Highlights 2010, World Tourism Barometer, UNWTO (Vol. 7, No. 1, April 2010).
6. Tourism Highlights, 2009 Edition / World Tourism Organization. – Madrid : UNWTO, 2009. – 12 p.
7. Tourism Market Trends, 2009 / World Tourism Organization. – Madrid : UNWTO, 2009. – 20 p.
8. UNWTO World Tourism Barometer. – Madrid : UNWTO Publications. – 2009. – Vol. 6, № 1, January. – 12 p.
9. UNWTO World Tourism Barometer. – Madrid : UNWTO Publications. – 2010. – Vol. 7, № 4, April. – 48 p.

УДК 339.138

НАБОК І.І.,
Інститут міжнародних відносин НАУ,
кафедра міжнародних економічних
відносин і бізнесу, к.е.н., доцент

ЛИТВИН А.Р., студентка

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ РИНКІВ В ПРАКТИЦІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Анотація. Розглянуто маркетингові дослідження зарубіжних ринків, визначено напрямки діяльності підприємства під час здійснення дослідження на зарубіжних ринках. Описано процес маркетингових досліджень зарубіжних ринків і основні його етапи.

Ключові слова: зарубіжні ринки, зовнішньоекономічна діяльність, маркетингові дослідження, міжнародний бізнес.